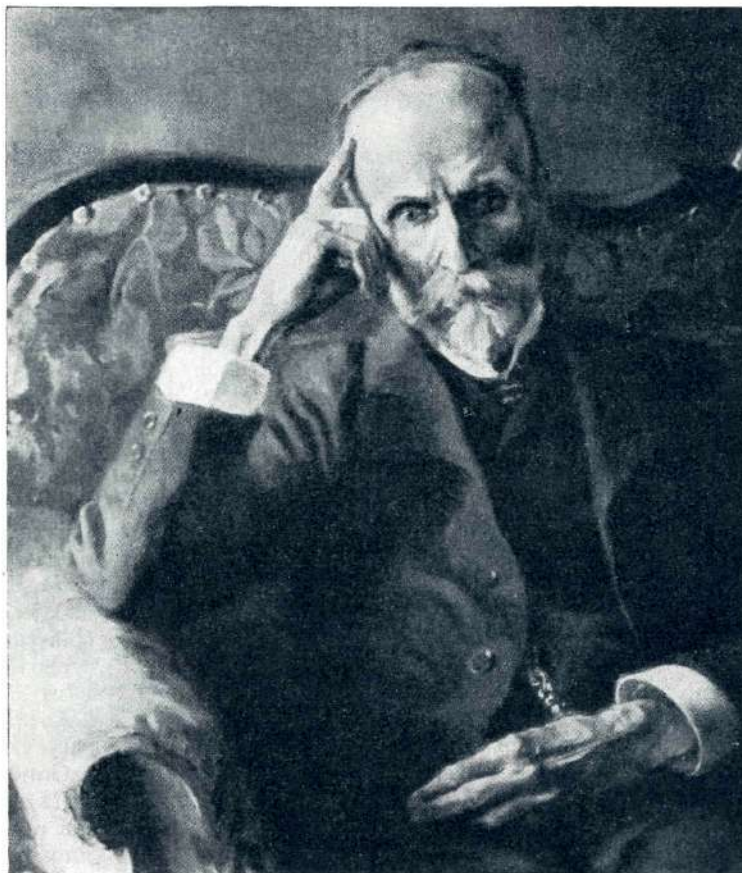

in ustvarja iz novega programa prvič resnično slovensko slikarsko enoto. Kmečko življenje je postalo umetniku prav tako pomembno, kot kretanje zgodovinskih figur in morda mu je prav odpor proti tem pomagal na novo pot.

Ažbetova dela, polna tehnične kulture, so zrasla v velikomestnem obeležju in nosijo njegov pečat. Pri njem je slikarski efekt vse in zato vsebina prav malo; s povečanjem slikarskih možnosti postane artističen predhodnik poslednjega rezultata stremljenja po popolni umetnostni zmagi nad naravo, slovenskega impresionizma.

V mladih slikarjih Veselu, Jakopiču, Groharju, Jami in Sternenu je dozorelo novo mišljenje tekom šolanja, ko so posamič pričeli obiskovati akademije na Dunaju, v Gradcu, v Monakovem. Njih razmerje do narave ni več realistično, ne priznavajo le narave in njene treznosti, ampak iščejo osebnih doživetij ter v svetih trenutkih ustvarjajo umetniške izpovedi svojih tajnih razgovorov z naravo. V njihovem delu more le osebni rokopis popolnoma izraziti vse fineze trenutkov, ki jih doživljajo v prirodi, in zato ostanejo tudi v klubu skupina orisanih osebnosti. Njihov prelom z nesodobnim umetnostnim pojmovanjem se izvrši v šoli, katero po vrsti zapuščajo in se selijo v intimne kotičke domovine, da tam prisluškujejo utripom narave. Tudi oni dožive svoj »café Guerbois«, svoj prvi nastop pred domačo publiko in svoj — neuspeh. A to so zunanje podobnosti s francoskimi impresionisti; direktnih stilnih vplivov ni bilo, pa tudi Monakovo jih ni dalo. Slikarji reagirajo na preteklost domače umetnosti in ustvarjajo iz njenih pogojev novo, umetnostno zaokroženo stilno fazo.

Če je Petkovšek slikal kmetiške slike, je v njegovih delih še vedno odločilen genre, česar v delih impresionistov ni več. Njihova krajina, ki ima oddaljenega predhodnika v Antonu Karingerju in nadaljuje razvoj po Šubicih ter Petkovšku, znači popolno nasprotje vedute in komponirane heroične krajine. Z izredno lirično močjo podajajo impresionisti njeno osebno doživljeno podobo v raznih jutranjih ali mračnih večernih razpoloženjih; z osebno tehniko je skultiviran njen izraz do neslutnih možnosti, variiranih po individualnem obeležju posameznega slikarja. Luč dominira v njihovem delu in ustvarja nežno gojene poltone, barva ima polno pravico tudi v partijah, ki so bile v očeh starejših brezbarvno temne. Njihova umetnost doživljenega trenutka je dosleden izraz naše zemlje, slika njenega pesniško izbranega življenja; negacija je njene vloge v vsakdanji praktičnosti in poudarek leži izključno na njeni lirični inspirativnosti. Pod istim vidikom slikajo sedaj vse

Ivan Vavpotič, Podoba skladatelja Gerbiča

predmete in bitja, ki vstopajo v naravo, in tudi človeka. Historicizma in realizma je konec.

Slovenski impresionisti so vedno rajši ostajali na deželi ter ustvarjali v njeni tišini, kot pa v mestu. Tako jim je ostala intenzivnost v ustvarjanju stavljenih nalog, njihovo delo je s tem postalo bolj zaokrožena pesem domače zemlje in človeka.

Naštetim impresionistom se je pridružila od starejših slikarjev Ivana Kobilca in skoraj vsi sodobniki so živeli pod njihovim vtisom, ne da bi dosegli njihovo izrazitost in tehnično radikalnost. Refleksivna nota se pokaže v delih Tratnika, dočim živi v Vavpotiču še ostanek realistične ljubezni do predmetov. Mlajši nasledniki ob svojem nastopu poudarjajo narodnost v umetnosti, a slikarskega programa ne razvijajo do novih faz. Ob impresionistični generaciji žive še slikarji, ki negibno vise na pravilih stare šole ter tudi našemu slikarstvu dajejo tipično moderen pečat sožitja organično nezdružljivih umetnostnih nazorov.

Impresionizem pomeni na Slovenskem še v posebni meri aristokratsko izolacijo umetniške osebnosti, tehnično pa obširno pridobitev slikarskih sredstev za izraz nianse. V posledicah se kaže popoln razkroj tradicionalne kompozicije in zavladanje svobodne forme. Kakor je ta dosegel kot stilno obeležje napram realizmu velikega